Най-после си имаше приятелка и всички задължения, които една такава връзка влече след себе си. За пръв път откри отговорността на мъжа, който трябва да защитава, а не да завладява. Вече не беше самотен джебчия на любов, който след провал може незабелязан да изчезне в навалицата, а открита мишена, изложена на завистливите погледи и преценки. Хубавото тяло на Лина Коен, което от ден на ден ставаше все по-зряло, с пълно доверие се облягаше на слабата му ръка. Не беше лесно да преведе това момиче между широките рамене на младите спортисти, които предизвикателно се шереха по улиците, като се перчеха със силата си. Видял, че нищо осезаемо не може да предложи на тази нежна хубавица, Херцег ставаше все по-изнервен. Дори и сам не можеше да предвиди в коя посока ще поеме животът му. С нищо стабилно подръка, освен доста неясно чувство, че е по-различен от другите, и сляпо неудовлетворение от всички и от всичко наоколо, а това в най-добрия случай щеше да е достатъчно за някоя преситена самодива-защитница, търсеща млади провинциалисти, но не и за девойка, току-що събудила се от дълъг сън сред лели и детски книги. Не можеше да я изостави (щеше в такъв случай да изостави самия себе си), пък не можеше и да я задържи, и така се въртяха в кръг, без да знаят какъв изход ще им донесе следващата седмица.

За Херцег Лина Коен беше не само първа любов, подобна на обикновената гимназиална първа любов, която прилича повече на шарка или заушка, отколкото на зряла страст. Тя представляваше много повече от това - приятелка от тягостното му минало, из което често се ровеше, болезнено привлечен от стари унижения, от чиито сенки още не

се беше освободил. Това момиче е главният свидетел, участник и другарка по страдание през онези дни, когато ги наблъскваха в камиони, стрижеха до кожа и строяваха на плац. В Херцег не преставаше да тлее желанието да се измъкне веднъж завинаги от продължителната инквизиция на възрастните, които разполагат с живота му. Лина Коен увеличаваше неговата, все още едночленна, отмъстителна армия, която по това време се обучаваше по кината, в каньона на реката или кроеше пъклени планове в самотните часове, докато зяпаше към тавана. Из пущинаците извън града тази малка армия се обучаваше за индивидуална партизанска война: стрелба по цел с предварително измислени цинизми, непокорност и ловко изплъзване, безпричинно страдание, неочаквана своенравност, бунт - различни дисциплини, с чиято помощ Херцег вярваше, че може да се противопостави на далеч по-силен враг. При това забравяше, че освен главна героиня на една трагедия, Лина Коен е и млада жена и че срещу неговото трагично възприемане на живота се изправя тялото й, нейната нежна млечна плът и някакви тайни жлези, които отделят любопитство. Срещу легендата на Херцег се опълчи масовото бързане на връстничките й, които чувстваха, че вече е време да поднесат на някого дълго съхраняваните си дарове. Ала въпреки всичко, Лина Коен все още носеше на бледото си лице с изпъкнали скули и някакъв трагичен белег. Гибелта на родителите й гризеше съвестта на града; всички, които някога познаваха Рави Коен и жена му, чувстваха мъничко вина пред единствената им дъщеря поради това, че се бяха някак си измъкнали и ги бяха надживели и че не бяха направили нищо, за да спасят човека, на когото държаха толкова много. Не, никой от тях не беше съучастник в престъплението, но те бяха неми свиде-

тели, което е съвсем достатъчно завинаги да развалиш доброто мнение за себе си.

- Това е малката Коенова... - снишаваха глас и винаги нечия ръка се насочваше към Линината коса. - Колко е сладка! И колко прилича на нещастната си майка!

Сякаш с тези малки нежности се опитаха да изкупят вината. Сякаш всичко се беше наговорило да направи тази безперспективна любов колкото се може по-стабилна! Херцег завинаги свърза Лина с представата за луксозния дом на родните й, при които живееше; всяко ново посещение същевременно беше и бягство от занемарената бърлога на Хаджи-Баняц с олющени стени. На меката светлина в Лининте стаи можеше да открие нещо като далечно ехо от Европа - сякаш вече беше стъпил там, където смяташе, че му е мястото - сред видяното на фотографиите, на които се възхищаваше в Читалнята. За малкия неканен гост особено привлекателни бяха картините. Влюби се в портрета на Линината майка и в едно малко четвъртито платно, което представляваше Лина от времето, когато е била на три години. Тези маслени портрети, нарисувани от Роман Пьотрович в сивкавата гама на гълъбовите пера, показваха преходността на щастието, трогателно усилие да се задържи то поне върху грапавата повърхност на платното. Обикна заради тези два портрета живописта на нещастния поляк. Художествените творби, твърде редки през Херцеговото детство (ако не считаме литографията "Преселението на сърбите под предводителството на Арсений Чарноевич" в дядовия му кабинет), възбуждаха духа му. За него те бяха доказателство, че светът не е нито от вчера, нито от оня ден. Портретът на Линината майка извикваше у Херцег въпроса: "Не се ли крие предзнаменование за нещастие в това красиво овално лице със замечтани тъмни очи? Дали още тогава е ЗНА-

ЕЛА? С какво ли чародейство е разполагал Роман Пьотрович, щом е успял по този привидно лек начин да превърне миловидността на малката Лина във вкус на сараевска мъгла?" Херцег се чудеше на картините; не можеше да схване как са изработени, струваше му се, че на един дъх, без каквото и да било видимо усилие! Завиждаше и се възхищаваше на Лина Коен, че притежава истински маслен портрет, който като фамилен герб говори за нейния произход.

А може би в тази сляпа любов все пак най-важното беше, че Лина Коен, след толкова години, първа предложи нежност на нещастното момче - не някаква абстрактна нежност, изразена с думи или благосклонност, а близък допир на гола кожа и целувки (чийто вкус вече отдавна е забравил), милване и ласки - тя първа го освободи от стеснението и му каза, че има хубави, чудни очи, каквито друг няма, потвърдила така собственото му мнение, че е изключителен, тя обичаше да си играе със светлия кичур в Херцеговата коса, да го гъделичка, милва, леко да го хапе по ушите... Погледнем ли в цялост живота му, любовта с Лина Коен представлява малък отдих в безпощадната война, от която се опитваше да се измъкне жив и невредим. Опознавайки тялото й, Херцег откриваше незаменима женска защита, която отдавна беше загубил. Вместо да бъде агресивен според древния мъжки закон - стоеше пасивен! Вместо хитро да поведе тялото й към еротиката - той затваряше очи, докато се целуваха, а тя го гледаше с разширени зеници, очаквайки да продължи. Вместо да обуздае това младо красиво тяло, да го укроти и накара да го следва, самият той се вълнуваше и се криеше в скута й. Най-после приласкан! Отчаяната му, сляпа преданост към това момиче беше прекален товар за Лина, която желаеше мъжът да я води, вместо тя да му предлага защита. Защото и самата Лина търсеше, точно като

Херцег, нежност и закрила; може би и образа на изгубения си баща Рави Коен, който оставаше мъж и тогава, когато унизен вървеше по платното на улицата, вместо по тротоара, дори и тогава, когато не ги пуснаха в сладкарницата "Саба", защото била забранена за евреи, цигани и кучета. И точно като Херцег, Лина Коен трябваше за пръв път да намери тази нежност, за която и двамата копнееха. Любовта й с Херцег означаваше да се отдава постоянно на разнеженост, която вече започваше да й омръзва. Да се възбужда без облекчение!

"Това е все едно, че се любиш със самата себе си!" - довери се тя на най-добрата си приятелка.